

# KKI

## 4:1



Quo vadis Venezuela? –  
Mi történik Venezuelában?

---

# KKI 4:1

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2019

Szerkesztő:

Szerkesztő: Nagy Sándor Gyula – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Julia Buxton – Central European University, School of Public Policy

Nagy Sándor Gyula – Külügyi és Külgazdasági Intézet

Ricz Judit – MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont,

Világgazdasági Intézet

Soltész Béla – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar,

Nemzetközi és Európai Tanulmányok Tanszék

Szöveggondozás és tördelés:

Lévárt Tamás

Fotó:

*Wikipedia Commons*

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8b/Marcha-Caracas-02-02-2019-Juan-Guaido-Presidente-Interino-Venezuela-Por-AlexCocoPro.jpg>

A sorozatban eddig megjelent kiadványok

2019/05. [Mi várható a világpolitikában 2019-ben?](#)

2019/04. [Milyen irányba haladnak a szerb–albán kapcsolatok?](#)

2019/03. [Mi várható 2019-ben a belpolitikai és uniós feszültségekkel terhelt Romániában?](#)

2019/02. [Mi várható 2019-ben Közép-Európában?](#)

Régebbi számaink megtalálhatók a [KKI](#) honlapján.

---

A Külügyi és Külgazdasági Intézet 4:1 című sorozatában négy kutató válaszol röviden ugyanarra a – nemzetközi politikát és gazdaságot érintő – kérdésre. Célunk a magyarországi tudományos viták elindítása és a szakértők közötti párbeszéd elősegítése. E számunkban a következő kérdésre kerestük a választ: „*Quo vadis Venezuela? – Mi történik Venezuelában?*”

## SOLTÉSZ BÉLA

**E**sorok írásakor, 2019. február 18-án Venezuelának két elnöke van. Bár Nicolás Maduro elnök továbbra is az ország de facto vezetője, január 23-án az addig nem túl ismert fiatal politikus, az ellenzéki többségű parlament (Nemzetgyűlés) újonnan megválasztott elnöke, Juan Guaidó az ország átmeneti elnökévé kiáltotta ki magát.

A meglepő tett jogi háttere ellentmondásos. Maduro előző mandátuma január 10-én ért véget, és bár a 2018. májusi elnökválasztást is megnyerte, a választás tisztaságát az ellenzék kétségbe vonta, és nem ismerte el az eredményét. Az 1999-es, még Hugo Chávez hatalomra kerülésekor érvénybe lépett alkotmány 233. cikke értelmében a Nemzetgyűlés „betöltetlennek” nyilváníthatja az elnöki tisztséget, és Guaidó erre hivatkozva vonta magához (átmeneti jelleggel) az elnök jogköreit. Csakhogy a Nemzetgyűlés jogköreit már 2017 májusától korlátozta a Maduro által összehívott alkotmányozó nemzetgyűlés, noha ezt az ellenzék szintén illegitimnek minősítette. 2017 nyarán tüntetéshullám söpört végig az országon, ennek ellenére a jogi [patthelyzet](#) Maduro előző (és az ellenzék által sem vitatott) választási győzelméből eredő mandátumának lejártáig, tehát 2019. január 10-ig fennállt.

Egyértelmű Juan Guaidó elnöki legitimitása? Nem, mivel az 1999-es alkotmány rendelkezéseit Maduro értelmezésében az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívása felfüggesztette. De Maduro legitimitása sem egyértelmű, mert az alkotmányozási folyamatban az ellenzék a kezdetektől fogva politikai játszmát látott (mi másért lett volna szükség arra, hogy Chávez hű tanítványa újraírja a chávez-i alkotmányt?), ezért nem vett benne részt, új alkotmány pedig nem lépett hatályba.

Guaidó radikális tette mindazonáltal a venezuelai ellenzékét is meglepte. Az események után egy héttel az egyik legismertebb ellenzéki vezető, Henrique Capriles is [úgy nyilatkozott](#), hogy nem számított Guaidó lépésére. Maduro az első pillanattól kezdve az amerikaiak által előkészített puccskísérletről beszélt, de ez a toposz a chavista (chávezi és madurói) retorikának olyannyira részévé vált, hogy nehéz volt komolyan venni a szavait. Pedig felmerül a kérdés, hogy milyen mértékig követ Guaidó az Egyesült Államokkal előre egyeztetett forgatókönyvet. A Trump-kormány venezuelai különleges megbízottja, Elliott Abrams az 1980-as években az el salvadori és nicaraguai amerikai beavatkozás központi figurája volt, ami meglehetősen rossz emlékeket idéz fel az Egyesült Államok és Latin-Amerika közös történelméből.



Mindeközben kritikus stádiumába ért az évek óta mélyülő ellátási válság, ami ma már joggal nevezhető humanitárius válságnak. Ebben pedig nehéz lenne tagadni Maduro, illetve Diosdado Cabello, a rezsím második embere felelősségét. A kormány egy ideje már csak fut az események után: a korábbi komplex árfolyamrendszer összeomlásának elismerését a hiperinflációtól sújtott nemzeti valuta végéről öt nulla levágása követte. Az ellátási nehézségek miatt több mint hárommillió venezuelai hagyta el az országot, ám Maduro mintha egy másik valóságban élne: egy február 12-én megjelent [interjúban](#) azt bizonygatta a BBC riporterének, hogy a problémák csak átmenetiek, és a kivándorlók csak néhány százezren vannak.

Az Egyesült Államok eközben humanitárius segélyszállítmányt küldött Kolumbián keresztül Venezuela felé, de február 6-án a határon a venezuelai hadsereg útját állta. Február 16-án további több tonna USAID-segély érkezett a legnagyobb kolumbiai határvárosba, Cúcutába, és Juan Guaidó bejelentette, hogy február 23-án venezuelai önkéntesek megkísérlik a segélyszállítmányok bejuttatását az országba. Az ENSZ és a Nemzetközi Vöröskereszt szóvivői már [jelezték](#), hogy az akciót politikailag motiválnak tartják, és nem kívánnak részt venni benne. A tervek szerint Curaçao, Brazília és Kolumbia felől is érkeznének szállítmányok, földrajzi és logisztikai okok miatt viszont egyértelműen Cúcuta lesz az események központja.

Kérdés, hogy mit lép a hadsereg, ha a szállítmányok megérkeznek a határra, és venezuelaiak ezrei próbálják meg kézbe venni a csomagokat. Ha február 23-án a katonák tűzparancsot kapnak fegyvertelen emberek ellen, az alighanem tömeges parancsmegtagadáshoz, a hadseregen belüli szakadáshoz fog vezetni. Guaidó alighanem készül erre: kommunikációja már hetek óta az alacsonyabb rangú katonákat is célozza azt hangsúlyozva, hogy az ő családtagjaik is részesülnek majd a segélyből. Illetve az is fontos üzenet, hogy a katonák amnesztiára számíthatnak az átmenet során.

A chavista szavazók felé tett erős gesztus továbbá, hogy Guaidó helyette se, Stalin González [nyilatkozata](#) szerint az átmeneti kormányban a jelenlegi kormánypárt, a PSUV is helyet kell hogy kapjon – nyitva hagyva ezzel a lehetőséget a Madurótól és Cabellótól megfosztott „chavismo” újraalakításához. Rövid távon így a PSUV komoly tényező maradhatna, bár hosszú távon természetesen kétséges, hogy mennyire lesz életképes a chavismo ellenzékben, és mihez kezd a politikai-gazdasági összeomlás örökségével. És persze az sem egyértelmű, hogy milyen sors vár a Guaidó mögött felsorakozó erőkre, mert a venezuelai ellenzék tucatnyi pártja csak abban egységes, hogy mindannyian Maduro távozását akarják.

Addig azonban még hátravan néhány drámai nap vagy hét. A jelek szerint Maduro nem fog kapitulálni, így akár február 23-án, akár egy más pillanatban várhatóan fizikai erőszak fogja eldönteni az események alakulását. Kérdés, hogy mennyire lesz véres a hatalomátvétel, és mennyire lesz „intervenciószerű” az amerikai támogatás. Minél inkább, annál ellentmondásosabb lesz az „átmenet” társadalmi megítélése, ami a következő választások eredményét és Venezuela jövőjét is nagyban befolyásolja majd. A segélyszállítmányok megérkezése,

a várható külföldi hitelek és a monetáris stabilizáció (adott esetben az átmeneti dollarizáció) révén a közrend alighanem hamar helyre fog állni, középtávon viszont sok múlik azon, hogyan változik a PDVSA tulajdonosi háttere. Másképpen: kihez kerül a gigantikus venezuelai olajvagyon.

A chavismo összeomlott, mert a társadalomátalakító ambícióihoz nem társult gazdasági racionalitás. Kérdés, hogy a születő új venezuelai kapitalizmus gazdasági racionalizációja nem fogja-e hosszú távon újratermelni azokat a társadalmi feszültségeket, amelyek annak idején a chavismo létrejöttéhez vezettek.

## *JULIA BUXTON*<sup>1</sup>

**N**icolás Maduro január 10-i elnöki beiktatására ellenfelei úgy tekintettek, mint a rendszerváltás hívójelére. A választási csalásokról és az alkotmánnyal való visszaélésekről szóló híradások közepette az ellenzéki többségű Képviselőház merész lépésre szánta el magát: az Egyesült Államok támogatásával Maduro ismételt elnöki hivatalba lépését bitorlásnak nyilvánította. Az alkotmány szerint ennek következményeként ideiglenesen a Képviselőház elnöke látja el az elnöki teendőket, ami a nemzetközi reflektorfénybe tolta Juan Guaidó személyét. Alig egy hónappal azután, hogy a Képviselőház elnöke lett, már 50 állam ismerte el mint az ország elnökét.

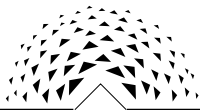
A gazdasági mélyrepülésből történő kilábalást és a Maduro-kormány elnyomása alóli felszabadulást célzó tervek megvalósítása azonban nem halad gyorsan. Csaknem egy hónappal Guaidó rögtönzött színre lépése után Venezuela még mindig párhuzamos hatalmi struktúrák között lavírozik. Minél inkább elhúzódik a teljes átmenet a Guaidó-elnökség és az új választások felé, annál inkább előtérbe kerülnek azon aggodalmak, amelyek szerint a rezsim változtathat eddigi stratégiáján, és az átmenet nem vezet majd ahhoz a teljes mértékben demokratikus és inkluzív eredményhez, amelyben a legtöbb venezuelai reménykedik. Erre négy szinten láthatunk jeleket.

Az első tényező a hadsereg. A fegyveres erők továbbra is Maduróhoz hűségesek, ami nem meglepő, hiszen fontos gazdasági és politikai érdekeik fűződnek a „bolivári forradalom” sikeréhez. A hadsereg tagjainak Guaidó amnesztiát ajánlott annak érdekében, hogy eltávolítsa őket Maduro oldaláról. Míg ezt a lépést Marco Rubio floridai szenátor, a Venezuelával kapcsolatos aktív amerikai részvétel fő előmozdítója üdvözölte, a Képviselőház nem fogadta el. Az ehhez hasonló taktikai amnesztia az Egyesült Államok szankciói által sújtott és a Nemzetközi Büntetőbíróság által emberiségellenes bűntettekkel összefüggésben vizsgált katonatisztekre meglehetősen problémás, hiszen a büntetlenséget, illetve a következménynélküliséget teszi a Maduro utáni politikai alkuk alapjává.

Másfelől a Maduróra nehezedő nyomás erősítése szándékával az Egyesült Államok szankciókat vetett ki a venezuelai olajiparra is. Ez magában hordozza a humanitárius katasztrófa veszélyét, miközben Guaidónak az USA-tól való

---

<sup>1</sup> Az eredeti, angol nyelvű anyagot Szabó Barnabás, a Külügyi és Külgazdasági Intézet kutatója fordította.



függését is előtérbe helyezi. Egy olyan régióban, ahol szinte minden ország negatív emlékeket őriz amerikai beavatkozásokról, ez a Madurot támogató nacionalista szimpátiák erősödéséhez vezethet. Miközben gyakorlatilag megfojtja az olajra épült gazdaságot, az USA Maduro hozzájárulása nélkül, légi úton humanitárius segélyt küldött Kolumbiába, hogy azt Venezuelában szétosszák. Bár többek között Guaidó is megfogalmazta azt az érvet, hogy Maduro megakadályozza a humanitárius segély szétosztását, a kormány és a katonaság beleegyezése nélküli segélyosztás veszélyezteti az ebben érintett ügynökségek munkatársait, és akár a Genfi Egyezmény 23. cikkébe is ütközhet. A politikai célok elérése érdekében történő segélyezés sérti a segélyszervezetek semlegességét is, emiatt a Venezuelában jelen levő nemzetközi NGO-k nem hajlandóak részt venni az Egyesült Államokból érkező segélyek elosztásában. Nincs olyan ellenőrzési mechanizmus, amely garantálni tudná, hogy a Guaidó támogatói közül kikerülő önkéntesek, akik vállalták a segélyezés megszervezését, azonosítani tudják azokat, akik a leginkább rászorulnak a segélyekre, és a nemek közötti arányok és a konfliktuslehetőségek figyelembevételével sikerül azt szétosztaniuk, megelőzve, hogy a jövedelmező venezuelai vagy akár kolumbiai feketepiacon kössenek ki az áruk.

Egy harmadik szempont a Kínával és az Oroszországgal való viszony. Mindkét országot fenyegetik a befektetéseikhez, az energiaipari részvételükhöz vagy a kihelyezett hiteleikhez kapcsolódó veszteségek, amíg Guaidó nem kötelezi el magát, hogy tiszteletben tartja a Maduro által kötött megállapodásokat. Egészen addig Madurot fogják támogatni, és az ellene az ENSZ BT által fogantatosítandó lépéseket fogják blokkolni, amíg érdekeik érvényesülését nem látják biztosítottak. Ebben az USA-nak azon érdekeivel kerülhetnek szembe, amelyek annak gazdasági, kereskedelmi és energiaipari befolyását kívánják helyreállítani az országban, a kéretlen kínai és orosz befolyás visszaszorításával egy időben. Emiatt az is kérdéses, hogy Guaidó mennyire lesz képes egyoldalú tárgyalásokat folytatni az USA-val annak támogatásáról anélkül, hogy bármilyen ellentételezést fel tudjon ajánlani. A másik irányból nézve ez azt a kellemetlen lehetőséget hordozza magában, hogy mind Guaidót, mind Venezuela jövőjét és szuverenitását, valamint a világ legnagyobb olajtartalékához való hozzáférést nagymértékben fogja korlátozni az amerikai befolyás.

Végül az azzal kapcsolatos kérdéseket is meg kell említeni, hogy Guaidónak mennyiben lesz ereje a Maduro utáni Venezuela újjáformálásához. Az ügyvezető elnök nem rendelkezik széles körű felhatalmazással. Egy törékeny és nehézkes ellenzéki koalíció támogatását élvez, melyet személyes és csoportközi konfliktusok gyengítenek egy olyan országban, amely történelmileg ellenségesen viszonyul az amerikai befolyáshoz és a neoliberális gazdaságpolitikához. Guaidó maga egy relatíve kicsi, országos befolyással nem rendelkező párthoz tartozik, és eddig nem volt széles körben ismert. Ugyanakkor olyan döntéseket hoz, amelyek nagymértékben befolyásolhatják a Maduro utáni állapotokat. Emiatt elvárható, hogy a lehető leginkluzívabb legyen, azaz fogékonyságot

mutasson a pluralizmus, az elszámoltathatóság, a chavismo töretlen belföldi népszerűsége, valamint a nők és a szegények szempontjai iránt – az utóbbiak egyébként kifejezetten alulreprezentáltak eddigi kinevezései között.

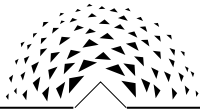
A demokratizálódni igyekvő országok példájából megtanult legfontosabb lecke az, hogy az átmeneti időszakban meghozott politikai döntések alapvető jelentőségűek a jövő politikai, biztonságpolitikai és gazdasági berendezkedése szempontjából, és hogy a nemzet történetének fordulópontjainál a demokrácia bajnokaiként tetszelgők könnyen válhatnak a jövő illiberális autokratáivá.

## NAGY SÁNDOR GYULA

A komplex és napról napra változó helyzetben egy dolog állandó: a venez katonaság továbbra is Maduro mellett áll, és nem mutatja komoly jelét semmilyen átállásnak vagy puccsra való készülődésnek. Ez pedig azt mutatja, hogy a [kubai recept](#) (egyelőre) működik Venezuelában is, ami már [Donald Trump ingerküszöbét](#) is elérte.

A két ország kapcsolata régre nyúlik vissza, és még Hugo Chávez idején érte el csúcspontját, amikor a korábbi venez elnök (2007-ben) kijelentette, hogy Kuba és Venezuela egy nemzet, és alapjaiban véve egy közös kormánya van a két országnak. A politikai kapcsolatok egyik legmeghatározóbb pontja az „antiimperializmus” és az Amerika-ellenesség. Erre a közös pillérre sikerült felépíteni egy nemzetközi szervezetet (Bolivári Szövetség a Mi Amerikánk Népeiért, [ALBA](#)) és az ahhoz kapcsolódó, a piacnál jóval alacsonyabb áron adott kőolajprogramot (PetroCaribe). Ezzel Chávez megalapozta a mai napig Venezuela mellett kitartó kis, főleg karibi országok támogató hálóját, amelynek köszönhetően az Amerikai Államok Szövetsége (OAS) sem tudott (egészen [2019. január 10-ig](#)) közösségként Maduro ellen fellépni, mivel Bolívia, Nicaragua és [több karibi szigetállam](#) mindig leszavazta azt a nagy tagállamok ellenében.

Az „elvtársi” kapcsolaton túl sok fontos gazdasági, politikai és katonai szála is van az együttműködésnek. A gazdasági kapcsolatok alapja a kubai „szolgáltatásexport” és a cserébe támogatott áron Venezuelából érkező nyers kőolaj. 2013-ban ennek a hivatalos értéke elérte a 7,8 milliárd (USA-) dollárt. Cserébe Kuba orvosokat, fogászokat, tanárokat, ápolókat és más szakképzett személyeket küld „missziós” tevékenység részeként, mely „Barrio Adentro” (Szegénynegyeden Belüli Misszió) néven fut több tízezer személy részvételével. Ez a program 2011-ben Chávez szerint a lakosság 83 százalékának nyújtott valamilyen jellegű közszolgáltatást. A Jair Bolsonaro (akkor még csak megválasztott) brazil elnök által (a Brazíliában addig egy hasonló programban dolgozó és) [2018 végén „kiutasított”](#) 8000 kubai orvostól 2500-at Venezuelába vezényelt át Maduro, ami jól mutatja a kubai támogatás fokát.



A gazdasági kapcsolatokon túl jelentős befolyásuk van a kubai „tanácsadónak” a venezuelai rendőrség, a fegyveres erők és a hírszerzés szervezésében és irányításában. Természetesen Kuba határozottan tagadja, hogy akár egy katonája is jelen lenne Venezuelában. Erre vonatkozóan hivatalos számokat nem lehet tudni, befolyásuk és jelenlétük azonban megkérdőjelezhetetlen. Módszereik évtizedeken keresztül finomultak Kubában, mely „tudást” most a baráti országban kamatoztatnak a rezsim fenntartására.

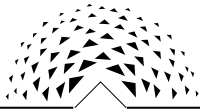
Maduro utolsó és egyetlen megmaradt támasza rendszere fenntartására a fegyveres erők. Amíg a katonaság, a különleges erők és a rendőrség feletti ellenőrzést meg tudja tartani, addig Juan Guaidó és az őt támogató külföldi hatalmak bármit is tesznek, szankciókkal és nemzetközi elszigeteléssel nem fogják tudni megbuktatni a kiépült rendszert. Szorongatni azért persze meg tudják, hiszen például a venezuelai állami olajvállalat (a PDVSA) amerikai leányvállalatától, a [CITGO-ból](#) származó bevételek (évi több milliárd dollár) elvesztése komoly bevételkiesést jelent a rezsimnek, ez a pénz nagy valószínűséggel eddig se a kisemberekhez került, hanem az ország felsővezetésének luxusát és a katonaság ellátását biztosította. Ha azonban Venezuela nem tudja eladni amerikai olajvállalatának a nyersolaját, keresni fog más vevőket (India, Irán, Kína, Oroszország), melyek bár lehet, hogy alacsonyabb áron, de meg fogják venni a nyersanyagot, melyet finomítás után busás haszonnal fognak továbbadni. Az olaj mellett a nyersarany eladása is újból beindult, melyre szintén akad vevő a nemzetközi piacon.

A rezsim bukása tehát rövid távon, külső beavatkozás nélkül nem várható. Külső (katonai) beavatkozást jelenleg az Egyesült Államokon kívül egyetlenegy ország sem támogatna, ennek főleg történelmi és geopolitikai okai vannak. A rendszer hosszú távú erodálása viszont megindult, ám beláthatatlan a bekövetkezés idősíkjá és formája. A békés átmenet (akár egy vértelen katonai puccs által) vagy egy véres gerilla- vagy polgárháború kialakulása sajnos ugyanúgy a scenáriók között lehet. E két „szélsőséges” scenárió bekövetkezésének valószínűsége rövid távon igen alacsony, de az idő múlásával mindkettő esélye egyre növekszik, különösen az utóbbi. Rövid távon a legvalószínűbb, hogy a mostani állapot fog tovább húzódni, amit enyhíthetnek átmenetileg orosz–kínai és/vagy amerikai–európai segélyek, de ezzel a konfliktus nem fog megoldódni, ehhez Maduro és a körülötte állók távozására lesz szükség.

## **Ricz Judit**

A közelmúlt hírei és eseményei tükrében talán meglepő lehet a magyar olvasó számára, de Venezuelát nem is olyan régen még a latin-amerikai kontinens [egyik legjómódúbb államaként és egyik legstabilabb demokráciájaként](#) tartották számon. Mind [gazdasági fejlettségi szint](#) (elsősorban az egy főre eső GDP tekintetében), mind a tágabban értelmezett [emberi fejlettségi](#)

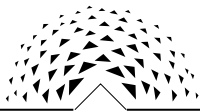




[mutatók](#) (írni-olvasni tudás, iskolázottság, egészségügyi állapotok, városiasodás) tekintetében a régió egyik éllovasának számított az ezredfordulón. Természetesen ez a felszínes kép sok részletet elfed, amelyek közül az alábbiakban három olyan tényezőt emelünk ki, amelyek megkerülhetetlenek a napjainkban is zajló folyamatok megértéséhez:

1. A venezuelai gazdaság kezdetektől fogva egy olajra épülő [járadékgazdaság](#) (rentier economy) vagy [olajállam](#) (petrostate) volt, a [holland kór](#) minden jellegzetes tünetével együtt. Ezen a helyzeten csak rontott az olajszektor 1976-os államosítása, a nemzeti olajvállalat (PDVSA) megalapítása, ami gyakorlatilag évtizedes távlatban az olajszektor kizsákmányolásához (mismanagement) vezetett. Azaz az iparágra jellemző jelentős tőke- és technológiaigény folyamatos biztosítása helyett tartósan [állami tőkekivonás](#) valósult meg. Mindezt jól mutatja, hogy a kitermelés az ezredfordulón elért mennyiséghez képest napjainkra a harmadára esett vissza (az 1998-as napi 3,5 millió hordó kitermelés [2019 januárjára 1,15 millióra zuhant](#)).
2. Az 1958-as demokratikus átmenetet egy nagyon egyedi, ugyanakkor (a baloldalt és a társadalom jelentős részét totálisan) kizáró jellegű alku tette lehetővé, az [ún. „punto fijo” paktum](#), amelynek keretében a (jobboldali) politikai pártok felosztották maguk között az olajtartalékokat, miközben bárminek mű szociális juttatás alapja a párttagság volt. Ez a rendszer természetéből adódóan relatíve stabil volt, ugyanakkor a mindenkori politikai és gazdasági elit összefonódását és az olajfüggőséget intézményesítette, a mai napig kiható társadalmi és gazdasági következményekkel.
3. Végezetül nem kerülhetjük meg a [hadsereg szerepének](#) említését, amely hagyományosan összefonódik a venéz gazdasági és politikai elittel, és jelentős gazdasági szerepvállalása miatt a mindenkori status quo fenntartásában érdekelt.

Mindezen történelmi meghatározottság tükrében lehet csak értelmezni a chávez-i „új szocialista” kísérletet, majd az azt követő Maduro-rezsimet. A latin-amerikai baloldali fordulat (pink tide) kontextusában Hugo Chávez a fokozódó társadalmi kihívásokra (jelentős szegénység és egyenlőtlenség, politikai kirekesztettség) fogalmazott meg egy – ma már nyilvánvalóan tudjuk – sem gazdaságilag, sem politikailag nem fenntartható baloldali populista választ. A társadalmi újraelosztást, a szociális jóléti állam kiépítését ideig-óráig a magas olajárak és a kedvező nemzetközi környezet lehetővé tette, de mindez a gazdasági struktúra torzulásainak további mélyülésével járt együtt. A külső feltételek megváltozása és a belső korlátok (például az olajszektor fokozódó tőkeéhsége) erősödése, majd a karizmatikus vezető, Hugo Chávez 2013-as halála, úgy tűnt, elkerülhetlenné teszi a gazdaságpolitikai kurzusváltást. Ez azonban a mai napig nem következett be. Nicholas Maduro gyakorlatilag a chávez-i rendszer fenntartására törekszik, és mivel ez

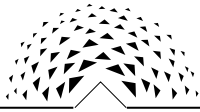


gazdaságilag kivitelezhetetlen, hatalmát politikai manőverekkel és katonai erők támogatásával próbálja fenntartani több mint fél évtizede. Napjainkban ennek a gyakorlatilag autokratikus rezsimnek a túlélési harca zajlik.

A számokat tekintve az [elmúlt öt év tendenciái](#) drasztikusak: 2013 óta a GDP gyakorlatilag a felére esett vissza (az éves visszaesés üteme –10 és –15% között volt); az infláció mértéke napjainkra gyakorlatilag mérhetetlen, 2016 óta hiperinflációs spirál alakult ki (2016-ban az [IMF becslései](#) szerint 300% körül volt, míg 2019-re 10 millió %-ot várnak). A [gyermekhalandóság](#) 2008 és 2016 között több mint 30%-kal nőtt (1000 élve születésre 21,1-et meghaladó halálesetet jutott), ami jól jelzi az egészségügyi rendszer összeomlását. A hiánygazdaság és az életszínvonal bezuhanását pedig a széles körben kiterjedt éhezés és ennek következtében az [átlagos 11 kg-os súlyvesztés](#), valamint a népesség 90%-ára kiterjedő szegénység illusztrálja a legjobban. Továbbá a hagyományosan rossz közbiztonságú latin-amerikai viszonylatban is rendkívül magas a venez gyilkossági ráta, 2015–16-ban 100.000 lakosra vetítve 90 gyilkosság jutott. Mindezt tetézi, hogy a Maduro elleni tüntetések áldozatainak száma is több százra rúg az elmúlt években, míg az ellenzék számos tagja börtönben vagy házi őrizetben van (köztük az egyik legjelentősebb ellenzéki vezető, Leopoldo López). Mindezek következtében nem meglepő, hogy hivatalos adatok szerint 2,3 millióan, míg az ENSZ becslései szerint több mint 3 millióan menekültek el az országból.

Legkésőbb 2015 decembere óta a politikai színtéren is gyorsultak a változások, miután a törvényhozásban két vitatható módon érvénytelenített szavazat híján kétharmados többséget szerzett az ellenzék. A Maduro-rezsim politikai manőverezésbe kezdett: először alkotmányozó nemzetgyűlést állított fel az ellenzéki többségű törvényhozás kiiktatására, majd megakadályozta az ellene irányuló népszavazás kiírását, végezetül a 2018 májusára előrehozott választásokat mind a hazai, mind a nemzetközi megfigyelők szerint manipulálta. Nem sokkal Maduro 2019. januári beiktatása után azonban újabb fordulat következett: az országgyűlés ellenzéki elnöke (Juan Guaidó) az alkotmányra hivatkozva ugyancsak elnökké nyilvánította magát (átmeneti jelleggel, az új választások kiírásáig). Ez olyan patthelyzetet eredményezett, ami megosztja mind a venez társadalmat, mind a nemzetközi közvéleményt, és ennek végkifejlete egyelőre bizonytalan.

Végezetül, gazdasági szempontból nagyon nehéz választ adni arra a kérdésre, hogy mit hoz a jövő Venezuelában. A jelenlegi helyzetben nehéz megítélni, meddig tudja Maduro fenntartani (erővel, erőszakkal) a hatalmát (meddig áll ki mellette a hadsereg), azaz meddig tartható fenn a status quo, ami gyakorlatilag a gazdaság szabadesése, a hiánygazdaság, a humanitárius válság és a tömeges kivándorlás folytatódását jelenti. Bármiféle gazdasági újjáépítésről csak a Maduro-rezsim leváltása esetén lehet spekulálni. Ebben az esetben azonban jelentősége lesz egyrészt annak, hogy az orosz és kínai befektetésekkel „életben tartott” olajszektort hogyan lehet feltőkésíteni, modernizálni és újfent nyereségesse tenni (ehhez azért megjegyezzük, hogy egyrészt a venezuelai olaj nagyon



nehéz, drágán kitermelhető, és az értékesítéshez könnyű olaj importra szorul, másrészt pedig az olajfinomítás és -értékesítés egy jelentős része még mindig az USA-ban, illetve annak piacára történik, például a Citgo vállalaton keresztül).

Másrészt viszont a gazdasági újjáépítésre az olajszektoron kívül is szükség van, mind a hazai ellátás szempontjából, mind a munkaerőpiac tekintetében, valamint hosszabb távon ez az exportdiverzifikáció feltétele is. Félő, hogy a jelen állapotában a venéz gazdaság mindegyre egyedül, külső segítség nélkül nem lesz képes, és a nagyhatalmi (USA versus orosz–kínai) játszmába itt léphet be harmadik félként az Európai Unió, amely ezúttal nem elsősorban geopolitikai, -stratégiai vagy gazdasági szempontból, hanem sokkal inkább szolidaritási alapon, a gazdasági újjáépítés tekintetében válhat kulcsszereplővé.

A történelmi tapasztalatok alapján, ha politikai értelemben stabilizálódik, „normalizálódik” a helyzet, akkor a gazdaság szabadesése is megáll és megfordul, ahhoz azonban, hogy közép- és hosszabb távon új fejlődési pályára kerüljön az ország, jelentős strukturális reformokra lesz szükség, miközben a humanitárius válságot is kezelni kell. Mindez egy erős és egységes ellenzéki erő számára is komoly kihívást jelentene, nemhogy a jelenlegi töredezett koalíció számára, amelyet gyakorlatilag csak a Maduro-rezsim leváltásának célja tart egyben. Így viszont félő, hogy Venezuela a nagyhatalmak csatározásainak a küzdőterévé válik, amit (újfent) a már sok megpróbáltatáson átesett venéz társadalom fog megsínyleni, mármint azok, akik nem tudják vagy nem akarják elhagyni ezt a jobb sorsra érdemes, gyönyörű latin-amerikai országot.